

shende og
etter alle
alde være
Men nei
aldighetene
kom aldri
e hadde
rheten og
totalt for
nende. Og

m var av
gledet sig
enstreside-
v. som en
ssen. Han
ter et sjel-
utmanøve
e og satte
Hotvedt ut
ket. I an-
me spillet.
nok til å
dd var re-
-0 like for
v y. h.
p ikke
selv om
meget vei-
lag og for-
t vel ikke

n med
smule
ger for off
ende dom-

BELL

rets-
10 km
i junior.

rykkel over
rangert av
rykkelubb.
g det blev

vinner av
nsberg
E. Annen-
n. Sande-
tredjeplass
Sandefjord
Tønsberg

re. terte i
nsberg på

ftig

IN

Bellsund. Like før slutt scoret
Gjerndrup det 3. mål, og 3-1

blev sluttresultatet.

Det var den første kretskamp i
B-klassen.

Wahlberg, Sem IF. var dommer
Vikar.

*

Fotballresultater.

Fram — Lisleby 4-2.

Kameratene C — Ivrlig, Våle 3-1
(kretskamp).

TB 16.8.48

Interkretskampen mellom Vestfold
og Grenland i 3. divisjon, gikk på
rams bane i Larvik lørdag.

Vestfold åpnet riktig bra med godt
pasningsspill, men Grenlandslaget,
som var fysisk sterkere, fikk snart et
spillemessig overtak som det beholdt
omgangen ut. Ledelsen kom etter et
vakkert paaningsspill i 4 akter. 1-0
for Grenland var et rettfærdig resul-
tat etter 1. omgang. Vestfold hadde
også et mål inne, men det blev an-

dette kom til å bety meget. — Spillet
blev mer effektivt, og utligningen kom
etter et kvarter, da Bergquist presterte
en praktisk mål i vinkelen 3-1 til Vest-
fold var stillingen litt etter, og det
var det i. h. Skåne som sørget for.

Vestfold var meget overlegne resten
av kampen, men på et plutselig an-
grep kom Grenlands utligning, og la-
get var faktisk nærmere seiren enn
sine motstandere, da en av løperne
senere skjøt utenfor fra 2meters hold.
Det uavgjorte resultat må man stort

Protokollkomiteens innstilling V.

102024

Nevnden for industri og omsetning.

Au
direktør Lorentz Vogt.

Stortingets protokollkomité er me-
get streng i sin dom over nevnden
for industri og omsetning, — så
streng at den endog finner Admini-
strasjonsrådets opnevning og an-
svar for nevnden sterkt kompromit-
terende for rådet: «Administrasjons-
rådet har ansvar for opnevningen
av nevnden for industri og omset-
ning og for dens virksomhet. Om
denne må komitéen under henvis-
ning til ovenstående erklære, at selv
om nevndens medlemmer helt var i
subjektiv god tro, så var denne tro-
en unektelig sangvinsk.»

Nevnden bestod av advokat Einar
Sunde (formann), direktør Gunnar
Schjelderup, direktør C. W. Eger,
grosserer Carl Bøyesen og Elias
Volan.

Om dens opnevning forteller pro-
tokollkomitéen:

«Av vedtaksprotokollen ser en at
utvalget blev oprettet etter innstil-
ling av socialdepartementet, som
hørte under statsfiskus Diesen, mens
det av møteprotokollen frem-
går at det var direktør Bache-Wiig
(forsyningsdepartementet) som had-
de forberedt saken.»

«Dette formelt noe elendommelige
forhold har sin forklaring, som pro-
tokollkomitéen neppe har kjennskap
til, nemlig følgende: En tid før
nevndens opnevning innfant de
alltid aktive dir. Gunnar Schjelde-
rup sig i Industriforbundet for å få

dettes støtte til opnevning av nev-
ne komité. Henvendelsen blev avvist
Der var på det tidspunkt ingen
grunn til noen aktiv opreden av
den art fra forbundets side. Initia-
tivet fikk i tilfelle ligge hos Admini-
strasjonsrådet. Direktør Gunnar
Schjelderup henvendte sig så til
Norsk Arbeidsgiverforening, hvor
han hadde mere hell med sig. Di-
rektør Finn Dahl gikk inn for ko-
mitéens opnevning. Et nytt forsøk
— denne gang fra direktør Finn
Dahls side — overfor Industrifor-
bundet blev dog avvist. Under den
stedfunne konferanse fremsatte så
direktør Erlandsen et sterkt utven-
net forslag, som fikk passere. Der-
med vandret saken over til Norsk
Arbeidsgiverforening. En naturlig
konsekvens herav var at opnevnin-
gen gikk over fra direktør Bache-
Wiig under hvem Industriforbundet
sorterte til statsfiskus Diesen, un-
der hvem Arbeidsgiverforeningen
hørte.

Om nevndens sammensetning ut-
tales: «Nevndens medlemmer blev
våstnok (?) opnevnt av Administra-
sjonsrådet ut fra det synspunkt, at
det gjaldt å finne menn med nasjo-
nal innstilling og som stod uav-
hengig av så vel Norges Industrifor-
bund som av Norsk Arbeidsgiver-
forening.»

Da det tidligere i innstillingen for-
svrig høstet umotivert er pekt på som

noe mistenkelig at Industrifor-
bunds president hadde sin utdannelse
fra tysk universitet, kan det være
riktig å påpeke, at de to industri-
medlemmer innen nevnden hadde
sin utdannelse fra samme tyske læ-
reanstalt i Dresden — direktør Gun-
nar Schjelderup så sent som under
forrige verdenskrig i 1917. Han har
senere arbeidet bl. a. ved tyske stål-
verk 1919—1920 og har bygget op
Christiania Spigerværks jernpro-
duksjon i intimt samarbeide med
tyskerne etter tysk modell og med
tysk teknisk ledelse. Der er etter
min mening intet å si herpå. Tvert-
imot skal vi være ham takknemlig
for det arbeide, som hans tyske ut-
dannelse og hans med flid pleiede
tyske forbindelser før krigen gjorde
mullig. Det kjennskap han derigjen-
nem erhvervet sig til tysk tankegang
har sikkerlig vært til gagn også un-
der hans arbeide i nevnden for in-
dustri og omsetning. Men der er
ingen grunn til å stikke under stol
overfor den ene, hvad der fremhæ-
ves overfor andre.

Men enten nevndens sammensetning
har vært begrunnet på den ene el-
ler den annen måte, så blev den
godt sammensatt. De to industri-
folk var meget dyktige folk, og gros-
serer Bøyesen viste så vel under for-
handlinger i Berlin som i de for-
handlinger han under tysk ledelse
dekket i i Stockholm, stor smidighet
og forhandlingsdyktighet. Det var
også en utvilsom fordel at Arbeider-
nes Faglige Landsorganisasjon var
representert ved Elias Volan, likesom
det var en fell ved Administrasjons-

Fort. side 6.

Nevnden for industri og omsetning.

Fort. fra side 2.

rådet, at arbeiderne ikke var representert.

Det var også en fordel, at Norsk Arbeidsgiverforening, som hadde slått fadder ved nevndens opnevning, kunde tilby den sin administrative støtte og her rådet over en så dyktig mann som nuværende underdirektør Østberg.

Det er riktig når protokollkomitéen skriver:

«Det som straks slår en ved studiet av Industrinevndens dokumenter, er den i og for sig fremragende dyktighet med hvilken nevnden straks tok fatt på og organiserte sin virksomhet. I løpet av utrolig kort tid skaffet den sig en oversikt over stillingen innen alle de næringsgrenner den hadde fått mandat til å stille med. Hvis ikke tyskerne hadde fått det solide grunnlag å arbeide videre på som nevnden for industri og omsetning gav dem, vilde det utvilsomt vært langt vanskeligere for dem, og det vilde tatt dem betydelig lengre tid å ta over og utnytte hele vårt næringsliv til nytte for Tysklands krig og med sikte på varig utnyttning til tysk fordel.»

Denne sterkt malurtblandede ros er riktig. Men malurten i virkeligheten urettferdig. Nevnden var nedsett i samarbeidets tegn. Den utførte sitt arbeide i dette tegn, og den reddet vårt land fra kaos i en meget vanskelig tid. Derfor kunde også «Morgenbladet» (5. aug. 1940) sette som overskrift over dens rapport av 22. juli: «Nevnden som reddet oss.» Men selvsagt forutsetter dette, at man anerkjenner samarbeidslinjen som den rette på det tidspunkt. Gjør man ikke det, blir dommen en annen. For nevndens virksomhet er helt uforenlig med enhver forestilling om sabotasje. Den

ne tilhørte da også et meget senere tidspunkt.

Når det står, at nevnden krevet, å slutte den 25. september, men gikk med på å bli stående for å «avvikle», så stemmer dette i samsvar med de faktiske forhold og med samtidige dokumenter. Nevnden blev opnevnt 3. mai 1940. Fra 3. mai til 25. sept. er 4 måneder og 22 dager. Den blev stående til 15. mars 1941. Fra 25. september til 15. mars er 5 måneder og 20 dager. Det meste av dens tid falt således etter 25. september 1940 — ant bortsett fra at enkelte av dens medlemmer fortsatte arbeidet i spesialnevnder eller med forsyningsdirektoratet. Når den avviklet sin virksomhet, var det ikke for å komme bort fra arbeidet, men fordi det var fullført. Herom meddeler dens siste beretning av 22. februar at den hadde bygget op det system av centralnevnder (spesialnevnder) som kunde arbeide videre direkte under departementet, hvad disse også gjorde inntil man kom inn i 1942 og 1943, da de bakket ut eller blev fjernet.

«Nevnden var» — skriver Stortingets protokollkomité — «en offentlig opnevnt kommission som Administrasjonsrådet hadde ansvaret for. Den hadde også selv plikt til å gjøre rede for sig efter utført oppdrag. — Nevndens arkiv er imidlertid forsvunnet. Om denne bedrøvelige kjensgjerning skriver nevndens formann, advokat Sunde i et brev til Justisdepartementet, 11. okt. 1947: «Efter nevndens avvikling 15. mars 1941 blev arkivet overført til forsyningsdepartementet. Efter frigjøringen har det ikke vært mulig å finne arkivet.» Hvad som er årsaken til dette, har man ikke kunnet bringe på det rene. — Hr. Sunde meddeler imidlertid i samme brev, at han

i sitt private arkiv har funnet tre mapper med dokumenter fra nevnden. Ved hjelp av dem og tre rapporter som nevnden har sendt Administrasjonsrådet, har det vært mulig for komitéen å skaffe sig et visst innblikk i nevndens virksomhet.

Alle må være enig i, at arkivets forsvinn er bedrøvelig. Forhåpentlig føles det også så av nevndens egne medlemmer. Men behøver det fortsatt å være en kjensgjerning? Advokat Sunde har i sitt private arkiv funnet tre mapper. Hvordan er det med de øvrige herrers private arkiver? I alle velordnede institusjoner pleier styremedlemmene å få sitt gjennemslag av møteprotokollene. I nevnden for industri og omsetning var de enkelte medlemmer formenn for sine seksjoner. De må da ha mottatt referater til personlig orientering. Av en rekke møter blev der optatt stenografiske referater. De er neppe fenskrevet i bare et eksemplar. Dessuten pleier stenografene å opbevare stenogramene. Det må være mulig å rekonstruere det meste.

Stortingets protokollkomité er hård i sin dom over mange enkeltheter under nevndens virke. Spesielt nevner den, at i kartlegning av norsk næringsliv «er også sprengstoffindustrien tatt med, skjønt det måtte være klart for alle at sprengstoffet vesentlig vilde gå til tyskerne og fortrinnsvis til befestningsarbeider her i landet.» Det fremgår av «Hvem er hvem?» for 1948 at av nevndens medlemmer er direktør Gunnar Schjelderup medlem av styret i A.s. Norsk Sprengstoffindustri. Hvis han i denne eller annen egenskap f. eks. gjennom aktieinteresser i 1940 har vært knyttet til dette selskap, har han selvsagt fra-trådt ved sakens behandling. De forsvunne dokumenter inneholder formentlig opplysning herom.

Stortingets protokollkomité er streng i sin dom over nevnden og etter min mening urettferdig. Den ser nevndens virksomhet i 1940 og 1941 gjennom briller fra 1947 og 48. I 1940 og 1941 stod hele det okkuperte Norge i samarbeidets tegn, ikke minst på det økonomiske område. Dette samarbeide er der i dag neppe stort andre enn Norges Bank og jeg, som forsvaret offisielt, selv om jeg ikke ventet noen særlig takk herfor — ikke en gang fra nevnden for industri og omsetning. Men sam-

Petronelle forteller.

Svenskeepidemien.

Milla og Malla, Klara og Olga var alle blitt rammet av en feberepidemi som gikk fra dør til dør og fra hus til hus. Det pussige var at feberen nesten utelukkende syntes å ramme kvinnekjønn, og de som fikk feberen blev alle sterkt angrepet. Sykdommen kaltes populært for svenskefeberen og den gav sig ikke før man hadde tatt sig en tur over kjølen.

Så bestemte altså Olga sig for en

— Hadde jeg ikke fått tak i strikk, så Malla, så hadde det blitt vanskelig å berge buksa.

I kolonialbutikkene løp tennene i vann, der var oster for enhver smak, pølser og pålegg i lange bærer, konfekt og chokolade i fristende pakninger. Men Malla trøstet sig med at det var godt det ikke var så meget sukkersøl hjemme. I flere butikker blev man avspist med at man bare tok inn svensk

Svenskeepidemien.

Milla og Malla, Klara og Olga var alle blitt rammet av en feberepidemi som gikk fra dør til dør og fra hus til hus. Det pussige var at feberens nesten utelukkende syntes å ramme kvinnekjønn, og de som fikk feberen ble alle sterkt angrepet. Sykdommen kaltes populært for svenskefeberen og den gav sig ikke før man hadde tatt sig en tur over kjølen.

Så bestemte altså Olga sig for en slik utenlandsreise til det eventyrland som blev sagt å være inneholder av alle livets goder. Tidlig, tidlig en morgen såes et helt drøss med strålende blide fjes inne i en stor buss. Det var et par som trodde at de ikke hadde sovet mere enn et par timer om natten. Men humøret var på toppen, og snart het allsangen fra de reiseglade grupene: Det blev startet med «Du gamla, du fria», «Vårt land, vårt land, vårt fosterland», «Vi gå över dagstänkta berg, berg, berg». Flere hadde sangbøker med. Fagert var landet vi passerte, og så måtte man synge Hovdens: «Fagert er landet du oss gav». Og ellers blev det sunget flere folkeviser. En av damene halte op en liten harpe som hun spilte på, mens en annen spilte på kam, og da blev det liv i leiren. Da man så nærmet sig svenskegrensen blev «Mot i brytet» og «Pål sine høner», sunget. Men slutningsstrofen i sistnevnte blev forvandlet til: «no tør eg ikkje komme heimåt igjen».

Det surret mange rare rykter i luften. Og noen hadde mest lyst til å kvevende straks. Det hadde gått rykter om at det skulde bli kroppsvistasjon eller lignende, og damene forberedte sig på en større nærgående. Men tolderne spurte litt, rotet litt i veskene og nistepakke- ne, smilte og gikk sin vei.

Og så var man snart i Strøms- stad. Damene hoppet ut av bussen og trinet inn i forretningene med øinene på stilk. — Hadde det noensinne vært så mange varer i Norge? Det var visst lenge siden. Tykke fru Olga var kisteglad over å få sig et korselet. I Sverige hadde de alle nummere, men hun prøvet ca. 10 stykker før hun fant et som var stort nok. Men akk, hun måtte betale dobbelt pris fordi hun ikke hadde svenske penger, og det dempet noe på kjøpelysten. Så kjøpte damene mest hendel- bånd, strikk og trykknapper, for noe måtte de iallfall ha med sig hjem.

— Hadde jeg ikke fått tak i strikk, sa Malla, så hadde det blitt vanskelig å berge buksa.

I kolonialbutikkene løp tennene i vann, der var posten for enhver smak, pølser og pålegg i lange baner, konfekt og dekket i fristende pakninger. Men Malla trøstet sig med at det var godt det ikke var så meget søkket hjemme. I flere butikker blev man avspist med at man bare tok imot svenske penger, og damene satte nesene i sky og gikk sin vei. Men kvinner er kvinner, og helt tomhendt dro de ikke hjem igjen.

Hjemturen var man litt spent på. Det blev fortalt om forskjellige reisende som hadde vært uheldige. En dame hadde emballert sig i noen meter tøy, men akk, dimensjonene hadde sladret og tøyet blev tatt fra henne. Andre hadde vært heldigere. En hadde vandret freidig avsted med buksen full av blonder. En annen hadde kjøpt sig et av «de nye lakkene» som litt forræderisk stakk frem under skjørtokanten. Men tolderen hadde bare smilt litt ironisk og latt det passere. For ikke å tale om henne som hadde stappet skjørtet ned i buksene som hun hadde kjøpt til mannen sin, men syntes det blev varmt og fikk den av sig i en fart da faren var over. Spenningen løste sig dog snart op. Tolderne kom og tittet i pakkene og frittet og spurte efter silkevarer og lignende. — Men nei da, det var det ingen som hadde. Og uten videre dikkedarer slapp man over grensen. Humøret steg straks igjen. Og til mange slags toner fra glade koner som hadde sluppet ut av den hjemlige tredemølle for en stakket tid, løftet bussen videre mot de kjente frakter. Sangene varierte fra «Per Spelemann» til «Här är ljuff och godt att vara». Noen prøvet også på å lage operasang. Men i en pause dubbet en av damene litt av og blev vekket av lystig hanegal. Hun fór op, gned sig i øinene og trodde det var på morgensiden. Men så var det bare en finsk deltager som vilde vise hvorledes hanene galte i Finland. — Trette, men i strålende humør kom damene hjem sent på natt. Men hjemme hos Malla lo de litt da de hørte om alle innkjøpene. En av damene hadde bl. a. kjøpt en nødvendig tingest med hank på, uten å tenke på at den slags kunde man også få her.

Petronelle

trådt ved sakens behandling. De forsvunne dokumenter inneholder formentlig opplysning herom.

Stortingets protokollkomité er streng i sin dom over nevnden og etter min mening urettferdig. Den ser nevndens virksomhet i 1940 og 1941 gjennom briller fra 1947 og 48. I 1940 og 1941 stod hele det okkuperte Norge i samarbeidets tegn, ikke minst på det økonomiske område. Dette samarbeide er der i dag neppe stort andre enn Norges Bank og jeg, som forsvarer offisielt, selv om jeg ikke venter noen særlig takk herfor — ikke en gang fra nevnden for industri og omsetning. Men sammenhengen er ganske enkel: Vi har den hele tid overdrøvet betydningen av de norske leveranser til Tyskland. Hadde de vært av den verdi for tyskerne, som alment antatt, vilde der på et meget tidlig tidspunkt kommet ordre fra London om å stoppe dem. London var alltid å jour. Men ordrene kom ikke. Uten tilførsler kunde vi ikke leve. De måtte sikres. Til en viss grad gjaldt dette under hele okkupasjonen. — Tyskland blev bombet i stykker. — Men det blev ikke sultet ut som i 1914—1918. Det blev heller ikke knekket ved mangel på bestemte råvarer. Og dog undergikk situasjonen en forandring. Nevndens sterke initiativ og aktive samarbeidsvilje vilde vært følt malplasert i 1943 og 1944.

Men samarbeidet skal erkjennes — ikke for å rogne nevndens medlemmer — men fordi det gir en belysning av situasjonen, som frir andre. Tusener av mennesker er sendt i fengsel, er berøvet ære og gods for et samarbeide som fortoner sig som latterlige bagateller sammenlignet med hvad nevnden har prestert på eget initiativ, frivillig og med åpne øine. Det er her det forferdelige ligger.

Et gammelt ord sier: De store tyver lar man få. De små henger man. Dette ordsprog har sin evige gyldighet — men man må forstå dets begrensning. Det er ment å gi uttrykk for at ved alt menneskelig, også ved rettsvesenet, kleber der menneskelige svakheter. Men det har aldri vært tanken, at det skulde opfattes som en velledende forskrift for påtalemyndighet og domstol.

Stortingets protokollkomité fremhever, at en uttalelse av professor Bache-Wiig måtte opfattes som autoritativ. Det er riktig. Men det samme gjelder nevnden for industri og omsetning. Derfor er det be- drøvelig at dens arkiv er forsvunnet og uforståelig, at der skulde gå så lang tid efter frigjøringen, før det blev opdaget.

Joranta Vogt

M

DI

City P

Tans
StenMonumen
st

Hallensv

Mek. verksted
Stoltenbergsg

GL

O. B

Øvregt. &
Speilgla

Autoko

Disponer
Bil

Merket

for
kvali

Rasmu

Blikke

Sverresg

- Norsk

Et

T

fabrikasjon

Kloakkrar.

Sløer

I
FA